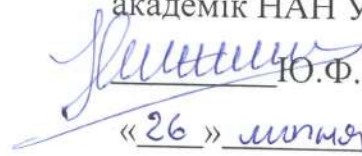

**Інститут технічної теплофізики
Національної академії наук України**

Затверджую:

Директор ІТТФ НАН України

академік НАН України

 Ю.Ф. Снежкін

« 26 » лютого 2022 р.

ПОЛОЖЕННЯ
про академічну доброчесність та етику
академічних взаємовідносин в
Інституті технічної теплофізики НАН України

Київ – 2022

1. Загальні положення

Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Інституті технічної теплофізики НАН України (далі - Положення) визначає основні засади академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності в Інституті технічної теплофізики НАН України (далі - Інституту) як невід'ємної складової системи забезпечення якості вищої освіти та освітньої діяльності Інституту, при вирішенні питань кадрового забезпечення, підготовки науково-педагогічних кадрів та підвищення їх кваліфікації тощо.

Положення застосовується в частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та внутрішньо-інститутській нормативній базі. У тому числі як в Положенні, так і безпосередній діяльності враховуються вимоги таких документів: Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту»,

«Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, Постанов та Розпоряджень НАН України, чинних наказів Міністерства освіти і науки України, іншої загальнодержавної нормативної бази.

2. Система сприяння дотриманню принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в Інституті

Система забезпечення принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин (далі - академічної доброчесності) в Інституті має нормативну базу, яка описує механізми впровадження принципів академічної доброчесності в науковий та освітній процеси, заходи з забезпечення дотримання принципів академічної доброчесності, процедури попередження та боротьби з порушеннями принципів академічної доброчесності.

До основних елементів нормативної бази, відносяться:

- положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин в Інституті;
- положення про комісію з академічної доброчесності;
- інші нормативні документи щодо здійснення освітньо-наукової діяльності в Інституті, в яких у тому числі відображаються питання академічної доброчесності;

Для забезпечення популяризації принципів академічної доброчесності, їх впровадження в освітньо-наукову діяльність Інституту може бути сформована комісія з академічної доброчесності, яка, за необхідності,

створюється наказами директора Інституту, голови організаційного комітету конференції молодих вчених і спеціалістів, голови спеціалізованої вченої ради.

Для розгляду порушень академічної доброчесності здобувачами вищої освіти до складу зазначених комісій повинні обов'язково входити представники органів молодіжного самоврядування.

До складу комісій не можуть входити особи, які притягувались до академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності. У разі встановлення факту порушення академічної доброчесності членом комісії він виводиться з її складу наказом директора.

Засідання комісій вважається правомірним у разі, якщо участь у їх роботі приймає не менше двох третин членів. Рішення комісій вважаються прийнятими, якщо вони підтримані простою більшістю голосів її членів відкритим голосуванням;

До інформаційної бази, за допомогою якої здійснюється популяризація принципів академічної доброчесності та підвищення рівня обізнаності всіх учасників освітньо-наукової діяльності у питаннях академічної доброчесності і основними складовими якої є:

- інформаційні та методичні матеріали, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату, які створені спільно з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на унікальність;

- інформаційні матеріали щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;

- матеріали, присвячені популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту.

Інструменти впровадження принципів дотримання академічної доброчесності у освітню і наукову діяльність Інституту, які несуть просвітницьку функцію та за допомогою яких стає можливим попередження випадків порушення принципів академічної доброчесності, у тому числі:

- інформаційно-консультативне супроводження викладачів та здобувачів вищої освіти через ресурси бібліотеки, друк буклетів та постерів та інша діяльність з втілення принципів академічної доброчесності;

- реалізація програми підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників з питань етики та академічної доброчесності в освіті і науці;

- організація лекції основних стейкхолдерів вищої освіти з тематики переваг чесного навчання та реалізації наукових досліджень, цикли тренінгів для всіх учасників освітнього і наукового процесів в рамках всеукраїнських та міжнародних проектів з академічної доброчесності, грантових програм тощо.

Інструменти контролю додержання принципів академічної доброчесності в освітньої і наукової діяльності передбачають:

- здійснення анкетування учасників наукового та освітнього процесів на предмет порушень академічної доброчесності;

- обов'язкову перевірку наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази.

3. Управління процесом дотримання академічної доброчесності на загальноінститутському та локальному рівнях

Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності на загальноінститутському рівні здійснюють заступники директора з наукової роботи Інституту.

Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності в освітній діяльності Інституту та інформування здобувачів вищої освіти і співробітників Інституту про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності, а також реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності здійснюється Вченим секретарем інституту, до обов'язків якого входить супровід аспірантури.

Управління процесом дотримання принципів академічної доброчесності при реалізації всіх напрямів наукової діяльності здійснюють заступники директора з наукової роботи Інституту. Контроль за дотриманням принципів академічної доброчесності, реалізацію заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності при здійсненні окремих напрямів наукової діяльності проводиться в частині:

- проведення інститутських заходів наукового, науково-методичного і іншого спрямування (конференції, семінари тощо) - головами організаційних комітетів та організаційними комітетами заходів;

- проведення захистів дисертацій на здобуття наукових ступенів - науковим керівником (консультантом) дисертації, головою і вченим секретарем спеціалізованої вченої ради, комісіями спеціалізованої вченої ради, усім складом спеціалізованої вченої ради;

- захисту прав інтелектуальної власності - групою патентно-ліцензійної роботи;

- виконання науково-дослідних робіт (далі - НДР) — науковими керівниками НДР, відділами, Вченою радою Інституту.

Управління процесом дотримання академічної доброчесності здійснюють:

- з питань дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі — заступник директора з наукової роботи Інституту;

- з питань академічної доброчесності в науковій діяльності - заступник директора з наукової роботи Інституту.

Популяризація принципів академічної доброчесності, інформування здобувачів вищої освіти про неприпустимість порушення принципів академічної доброчесності та реалізація заходів щодо запобігання проявам академічної недоброчесності проводиться у тому числі Радою молодих вчених і спеціалістів Інституту.

Інформаційно-технологічна діяльність щодо популяризації принципів академічної доброчесності, основ інформаційної грамотності та роботи з базами даних здійснюється бібліотекою Інституту.

4. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності

Відповідальність за дотримання принципів академічної доброчесності під час здійснення освітньо-наукової діяльності покладається на здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту.

Виявлення фактів порушення академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час здійснення освітньо-наукової діяльності здійснюється передусім викладачами та керівниками (консультантами) дисертаційних робіт; факти порушення академічної доброчесності співробітниками Інституту виявляються передусім вище стоячими посадовими особами, у тому числі керівництвом структурних підрозділів, спеціалізованої вченої ради, оргкомітетів конференцій, тощо.

Рішення щодо академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності може також прийматись Комісією з академічної доброчесності та/або Комісією з індивідуальних трудових спорів.

Викладач може призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:

- зниження результатів іспиту, заліку тощо;
- повторне проходження іспитів, заліків тощо.

Керівник дисертаційної роботи може призначати повторне виконання окремого розділу (розділів) роботи для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність.

Завідувач випускової кафедри, директор Інституту можуть призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти, які порушили академічну доброчесність:

- виключення з числа претендентів на отримання стипендії Президента України та НАН України, позбавлення стипендії;

- проведення додаткової перевірки інших робіт, автором яких є порушник.

Директор Інституту, заступники директора, керівники структурних підрозділів Інституту можуть призначати такі види академічної

відповідальності співробітникам Інституту, які порушили академічну доброчесність:

- проведення додаткової перевірки на наявність ознак академічного плагіату всіх робіт, автором яких є порушник;

- відкликання з розгляду робіт, автором яких є порушник і підготовка яких була здійснена з порушенням академічної доброчесності.

Комісії з академічної доброчесності можуть визначати такі види академічної відповідальності:

- для здобувачів вищої освіти — виключення з числа претендентів на отримання стипендії Президента України та НАН України, позбавлення стипендії;

- для співробітників Інституту — позбавлення права брати участь у конкурсах на отримання фінансування для проведення наукових досліджень та реалізації освітніх проектів, стипендій тощо.

Вчена рада Інституту може:

- призначати такі види академічної відповідальності для здобувачів вищої освіти: позбавити порушника права брати участь у конкурсах на отримання стипендій, грантів тощо; обмежити участь порушника в наукових дослідженнях, виключення з окремих наукових проектів;

- рекомендувати до розгляду директором, Вченою радою молодих вчених і спеціалістів, посадовими особами призначення для порушника таких видів академічної відповідальності: виключення співробітника Інституту із Вченої ради, дорадчих і робочих органів Інституту або обмеження права на участь у роботі таких органів на певний термін; письмове попередження; позбавлення здобувача вищої освіти або співробітника Інституту стипендій Президента України, НАН України; відмова в присвоєнні співробітнику вченого звання, подання до нагород, кваліфікаційної категорії; відрахування здобувача вищої освіти із закладу освіти або звільнення співробітника.

- рекомендувати створити спеціальну комісію Вченої ради Інституту та рекомендувати до розгляду цією комісією та спеціалізованою вченою радою Інституту (з подальшим клопотанням перед Міністерством освіти і науки України, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, іншими відомствами на національному та міжнародному рівнях) питання щодо призначення для співробітників Інституту таких видів академічної відповідальності: позбавлення права брати участь у роботі визначених законом органів чи займати визначені законом посади; відмова у присудженні наукового ступеня чи присвоєння вченого звання.

За кожне порушення академічної доброчесності здобувачі вищої освіти і співробітники Інституту можуть бути притягнуті як до одного так і до кількох видів академічної відповідальності залежно від рішення вказаних

вище установ. Комісії можуть також розглядати питання щодо вчинення дій, які містять ознаки порушення академічної доброчесності, з наданням рекомендацій щодо притягнення до інших видів відповідальності, передбачених чинним законодавством України.

Застосування конкретного виду академічної відповідальності за порушення академічної доброчесності здійснюється з урахуванням:

- визнання порушником провини у порушенні академічної доброчесності, усвідомлення ним неприпустимої подальших порушень;
- факту співпраці з комісією, дирекцією та Вченою радою Інституту або відмова від співпраці під час розгляду справи про порушення;
- факту першого порушення або систематичності вчинення порушень, їх сукупності;
- ступеню впливу порушення на репутацію Інституту тощо;
- ступеню впливу порушення на якість та подальші результати навчання (для здобувачів вищої освіти) та здійснення освітньої та наукової діяльності (для науково-педагогічних та наукових працівників)
- інших обставин вчинення порушення.

У разі, якщо керівний співробітник Інституту не уповноважений приймати рішення про призначення окремих видів академічної відповідальності, він подає на ім'я директора Інституту клопотання про створення комісії з академічної доброчесності для розгляду порушення або про розгляд порушення Вченою радою Інституту (відповідно до повноважень комісії щодо призначення видів академічної відповідальності). У клопотанні вказується обґрунтована інформація по суті порушення та пропозиція щодо виду академічної відповідальності для порушника. Не допускається подання клопотання без обґрунтованої інформації по суті порушення, з неправдивою інформацією про факт порушення, яка базується на попередніх фактах, анонімного клопотання. Клопотання може бути подане від імені здобувача вищої освіти у разі, якщо він став свідком порушення академічної доброчесності або готовий подати обґрунтовану інформацію щодо скоєння порушення академічної доброчесності з боку іншого здобувача вищої освіти чи співробітника Інституту

Процедура розгляду факту порушення академічної доброчесності комісією з академічної доброчесності або Вченою радою Інституту складається з таких етапів:

- інформування особи про підозру у скоєнні порушення академічної доброчесності;
- проведення службового розслідування;
- підготовка протоколу про результати службового розслідування з

висновками та визначенням виду академічної відповідальності.

Розгляд факту порушення академічної доброчесності проводиться конфіденційно з інформуванням про хід розгляду справи лише членів комісії, вищих посадових осіб та особи, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності. При цьому особа, що підозрюється у скоєнні порушення академічної доброчесності, має право:

- ознайомитись з матеріалами, що розглядаються комісією або Вченою радою, протоколом про результати службового розслідування та іншою інформацією, яка відноситься до розгляду факту порушення;
- за власною ініціативою чи запитом комісії або Вченої ради надавати письмові пояснення по суті справи, а також відмовитись від пояснень;
- бути присутньою на засіданні комісії або Вченої ради на етапі розгляду питання про притягнення її до академічної відповідальності.

Вчена рада або Комісія з академічної доброчесності розглядає порушення і виносить своє рішення на підставі обґрунтованої інформації по суті порушення, результатами службового розслідування.

У разі незгоди з рішенням особи, яка призначає конкретний вид академічної відповідальності або відповідної комісії щодо притягнення до академічної відповідальності особа, що звинувачена у порушенні, має право на апеляцію. Апеляція подається особисто порушником на ім'я директора Інституту у десятиденний термін після оголошення рішення Вченої ради або комісії. У разі надходження апеляції, ініціатором якої є здобувач вищої освіти, що навчається в Інституті, або співробітник Інституту, розгляд апеляції здійснюється апеляційною комісією, створеною за наказом директора Інституту. У разі надходження апеляції за заявками сторонніх осіб (а також за виконання доручень відповідних державних установ) розгляд апеляції здійснюється за наказом директора Інституту.

Апеляція розглядається відповідною комісією у тижневий термін починаючи з наступного дня після виходу наказу директора про розгляд апеляції, якщо інший термін не зазначено у наказі. Висновки комісії оформлюються відповідним протоколом та подаються на розгляд директору, який приймає остаточне рішення щодо результатів розгляду порушення.

5. Порядок перевірки навчальних, кваліфікаційних, науково-методичних та наукових робіт на наявність ознак академічного плагіату.

Перевірці на наявність ознак академічного плагіату обов'язково підлягають:

- Навчальні (реферати) та кваліфікаційні (дисертацій) роботи здобувачів вищої освіти, які на етапі подання роботи до захисту

перевіряються безпосередньо науковим керівником роботи або призначеним розпорядженням заступника директора з наукової роботи Інституту співробітником, який має ступінь не менше кандидата наук (доктора філософії) з аналогічної зі здобувачем спеціальності;

- Наукові роботи (рукописи статей, тези доповідей, які надходять до редакцій наукових журналів або оргкомітетів наукових заходів, таких як конференції, семінари, тощо, дисертації), які на етапі подання роботи в оргкомітет конференції, до розгляду Спеціалізованою вченою радою (залежно від типу роботи) перевіряються відповідним секретарем або іншими особами, які призначаються розпорядженням відповідного Голови;

- Заключні звіти за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів, які перед поданням на затвердження директором Інституту перевіряються науковим керівником НДР або іншими особами (внутрішніми або зовнішніми рецензентами), що можуть призначатися розпорядженням заступника директора з наукової роботи Інституту.

Перевірка всіх видів робіт на наявність ознак академічного плагіату передує усім іншим процедурам розгляду.

Перевірка всіх видів робіт проводиться за допомогою програмно-технічних засобів (далі – програми), які дозволяють згенерувати звіт за результатами перевірки (далі - звіт) зі встановленням факту наявності чи відсутності текстових та/або ілюстрованих запозичень.

Програми можуть знаходитися у відкритому доступі або надаватися Інституту компаніями-розробниками на платній чи безоплатній основі. При цьому для підвищення об'єктивності перевірки для науково-методичних робіт, монографій, електронних творів і наукових робіт рекомендовано застосування принаймні двох програм. Залежно від поставленого завдання (перевірка тексту, таблиць, ілюстрацій, тощо) особа, яка здійснює перевірку, самостійно обирає програму, функціональні можливості якої в максимальній мірі задовольняють поставленому завданню.

Алгоритм перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату визначається окремою інструкцією.

У разі, якщо за результатами відповідного аналізу звіту перевірки роботи на наявність ознак академічного плагіату встановлено коректність посилань на першоджерело для текстових та/або ілюстративних запозичень, то робота (залежно від її типу) допускається до захисту, рецензування або розгляду, рекомендується до друку, вважається такою, що пройшла внутрішнє рецензування.

Доцільність більш детального аналізу роботи визначає особа, відповідальна за перевірку. За необхідності для детального аналізу робіт

можуть залучатися експерти:

- для навчальних та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, науково-методичних робіт, монографій, електронних творів – з числа висококваліфікованих спеціалістів, що працюють в Інституті розпорядженням заступника директора з наукової роботи Інституту;

- для наукових робіт – з числа членів організаційного комітету розпорядженням голови організаційного комітету, з числа членів Спеціалізованої вченої ради розпорядженням голови цієї ради, з числа висококваліфікованих спеціалістів, що працюють в Інституті розпорядженням заступника директора з наукової роботи Інституту;

- для заключних звітів за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів – з числа провідних вчених Інституту із відповідного наукового напрямку розпорядженням заступника директора з наукової роботи Інституту

Якщо в результаті детальної перевірки роботи встановлено наявність незначних технічних помилок, що виявлені в оглядовій частині роботи, яка описує безпосереднє авторське дослідження, виявлені текстові, ілюстративні запозичення та парафраза без належного посилання на першоджерело, така робота повертається автору на доопрацювання з можливістю надання на повторну перевірку. Причини повернення роботи зазначаються у протоколі перевірки. Після виправлення всіх зауважень відповідальних за перевірку проводить повторний детальний аналіз роботи та, у разі позитивного рішення, вона допускається до захисту, рецензії або розгляду, рекомендується до друку.

Якщо в результаті детальної перевірки роботи відповідальним за перевірку встановлено факт наявності навмисних текстових та/або ілюстративних спотворень, спроб укриття запозичень, наявності у роботах ідей та наукових результатів, які отримані іншими авторами або інші прояви академічного плагіату, то вона не допускається до захисту, рецензування або розгляду, не рекомендується до друку, вважається такою, що не пройшла внутрішнє рецензування. В такому випадку автор(и) роботи притягає(ю)ться до академічної відповідальності. Причини недопущення роботи до захисту, рецензування або розгляду, а також вид академічної відповідальності зазначається у протоколі перевірки. У разі виявлення зазначених вище фактів при перевірці заключних звітів за результатами виконання НДР, що фінансуються за рахунок державного та/або місцевого бюджетів вони рекомендуються до обов'язкового доопрацювання авторським колективом (без виділення додаткового фінансування).

У разі надходження апеляції за заявами сторонніх осіб або незгоди автора(ів) роботи з результатами перевірки процедура подання та розгляду

апеляції визначається пунктами 4 розділу Положення.

6. Заходи з попередження порушень академічної доброчесності в освітньо-науковій діяльності інституту

Попередження порушень принципів академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в академічному середовищі Інституту здійснюють Дирекція Інституту, Вчений секретар Інституту, наукові підрозділи Інституту шляхом проведення комплексу профілактичних заходів, основні з яких полягають в:

- інформуванні здобувачів вищої освіти та співробітників Інституту про необхідність дотримання правил академічної доброчесності, виконання цього Положення та інших загальнодержавних і внутрішньоінститутських нормативних документів, правил академічної етики;
- організація заходів з популяризації основ інформаційної культури;
- викладанні основ академічної доброчесності та етики академічних взаємовідносин в блоці загальних дисциплін, які викладають аспірантам;
- формуванні тематики кваліфікаційних робіт з використанням інновацій, що сприяють розвитку творчого підходу здобувачів вищої освіти до їх виконання;
- розповсюдження методичних матеріалів з уніфікованим визначенням вимог щодо належного оформлення посилань на використанні у письмових роботах джерела;
- проведенні зустрічей з представниками компаній-розробників програм перевірки робіт на наявність ознак академічного плагіату для здобувачів вищої освіти, наукових, науково-педагогічних працівників;
- створенні інформаційних методичних матеріалів, присвячених інформаційній грамотності та попередженню плагіату, розробці інформаційних матеріалів щодо корпоративної культури на робочому місці та переваг чесного навчання;
- створенні та розміщенні в Інституті матеріалів, присвячених популяризації принципів академічної доброчесності серед осіб, що здобувають вищу освіту або науковий ступінь (банери, інфографіка, роздаткові матеріали, тощо);
- розміщенні на веб-сайті Інституту кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти, наукових та методичних робіт наукових та науково-педагогічних працівників для забезпечення прозорості, чесності, відповідальності та інших принципів та інших принципів академічної доброчесності.

7. Прикінцеві положення

Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом директора Інституту.

Зміни та доповнення до положення можуть вноситися за рішенням Вченої ради Інституту та наказом директора Інституту.

Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи Інституту відповідно до функціональних обов'язків.

ПОГОДЖЕНО:

Заступник директора з наукової роботи
ІТТФ НАН України, чл.- кор. НАН України

 Авраменко А.О.